

Juliusz Leszczyński

III Międzynarodowe Sympozjum państw socjalistycznych w Pradze, poświęcone zagadnieniom zwalczania przestępczości młodzieży

Palestra 16/6(174), 97-100

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nowego prawa rolnego. Podobnie jak kursy specjalistyczne, o których mowa wyżej, również sympozjum — mimo że duża część wydatków ponoszona jest przez jego uczestników — cieszyło się bardzo dużym powodzeniem (brało w nim udział kilkadziesiąt osób).

5. Rada Adwokacka w Warszawie kontynuuje spotkania z członkami Izby z terenów zarówno Warszawy jak i województwa. Ostatnio członkowie Prezydium Rady odwiedzili sześć zespołów warszawskich, uczestnicząc w zebraniach, odpowiadając na pytania Kolegów i udzielając informacji w sprawach dotyczących życia samorządowego.

W dniu 10 czerwca br. Prezydium Rady złożyło wizytę w Zespole Adwokackim Nr 1 w Pułtusku, gdzie odbyło się zebranie członków zespołów w Pułtusku oraz zespołów: w Ostrołęce, Wyszkanie, Ostrowie Maz., Makowie Maz., Ciechanowie, Przasnyszu i Mławie. Tematem spotkania były sprawy bieżące i organizacyjne, wynikające z działalności Rady i zespołów adwokackich. Zaznaczyć należy, że Pułtusk — podobnie jak Siedlce i Płock — jest jednym z ośrodków szkoleniowych, w których Rada zorganizowała cykl szkolenia wewnętrznego na wzór szkolenia odbywającego się w Warszawie. Praktyka bowiem wykazała, że udział Kolegów, praktykujących poza Warszawą, w zajęciach odbywających się na terenie Warszawy jest utrudniony.

6. Komisja Pracy Kulturalnej zorganizowała rezerwację miejsc oraz przydział dewiz na wyjazdy zagraniczne. Ponadto Komisja pod przewodnictwem kol. M. Dubois zorganizowała szereg zajęć sportowych w związku z nadejściem sezonu let-

adw. R. Siciński

PRAWO ZA GRANICĄ

JULIUSZ LESZCZYŃSKI

III Międzynarodowe Sympozjum państw socjalistycznych w Pradze, poświęcone zagadnieniom zwalczania przestępczości młodzieży

W dniach od 14 do 17.XII.1971 r. odbyło się w Pradze trzecie z kolei międzynarodowe sympozjum przedstawicieli państw socjalistycznych, poświęcone problemom zapobiegania i zwalczania przestępczości młodzieży. Zjazd zgromadził około 250 delegatów, przybyłych do Pragi na zaproszenie Generalnej Prokuratury CSRS. Wśród zaproszonych gości zagranicznych byli przedstawiciele Bułgarii, Węgier, NRD, Rumunii, ZSRR, Jugostawii i Polski. Nasz kraj reprezentowała jedenastcosobowa delegacja. Uczestnicy obrad byli goszczeni w hotelu „Internacional” w Pradze, w którego pomieszczeniach toczyły się obrady. Uczestnicy podzielili się na grupy biorące udział w trzech sekcjach, a mianowicie w sekcji I zajmującej się problematyką prewencji kryminalnej, w sekcji II poruszającej problematykę penitencjarną i w sekcji III badającej zagadnienia metod i środków technicznych zwalczania przestępczości młodzieży. Uczestnicy polscy wchodzili w skład wszystkich trzech sekcji i brali udział w pracach tych sekcji.

W dniu rozpoczęcia obrad zostały wygłoszone dwa główne referaty: pierwszy z nich, poświęcony postępowaniu z młodzieżą przestępczą, wygłosił z ramienia go-

spodarzy dr Oldrzych Suchy, dyrektor Instytutu Kryminologicznego przy Generalnej Prokuraturze CSRS, drugi zaś, poświęcony pojęciu i systemom form prewencji przestępczości młodzieży, wygłosił prof. G. M. Mińkowski (ZSRR), przewodniczący sekcji pierwszej. Ponadto zebrani uczestnicy wysłuchali kilkunastu referatów wygłaszanych przez uczestników zjazdu, którzy zapoznali słuchaczy z problemami prewencji kryminalnej oraz z problematyką penitencjarną w państwach socjalistycznych.

Na szczególną uwagę zasługiwał referat prof. G. M. Minkowskiego, który w sposób obszerny i rzeczowy omówił problematykę prewencji kryminalnej dotyczącej młodzieży w ZSRR. Na wstępie mówca stwierdził, że warunkiem stosowania skutecznej prewencji jest poznanie przyczyn przestępczości. Referent nie ograniczył się jedynie do przedstawienia form prewencji lecz szeroko poruszył problematykę etiologii przestępczości młodzieży i zakres środków zmierzających do zwalczania tego typu przestępczości. Prof. Minkowski stwierdził między innymi, że przyczyn przestępczości młodzieży w krajach socjalistycznych nie należy dopatrywać się w czynnikach biologicznych lub psychologicznych. Jego zdaniem nie mają racji ci naukowcy, którzy idąc za wzorem „modnych” obecnie na Zachodzie teorii, usiłują powiązać przestępczość tego typu ze „sferą seksualno-patologiczną” lub z „agresywnością” itp. G. M. Minkowski wyraził pogląd, że przestępczość młodzieży stanowi zawsze rezultat deformacji osobowości konkretnego młodego człowieka w związku z nieprawidłowym wychowaniem. Może być ona określona jako rezultat niskiej kultury i moralności społecznej oraz braków wychowawczych. Właściwości związane z dojrzwaniem i z cechami osobowości mogą odgrywać rolę „katalizatorów”, lecz nie stanowią przyczyn pierwotnych zachowania się sprzecznego z porządkiem prawnym. Z tych względów nie można budować systemu prewencji na idei „autonomicznej” medyczo-psychologicznej diagnostyki, realizowanej w oderwaniu od analizy zachowania się, warunków bytowych i wychowania jednostki. Taka diagnostyka może stanowić jedynie środek pomocniczy do poznania osobowości. Przechodząc następnie do charakterystyki młodzieży naruszającej porządek prawny w ZSRR, G. M. Minkowski dokonał podziału tej grupy młodzieży na pewne kategorie, a mianowicie na osoby, które:

- a) dopuścili się przestępstw przypadkowo, wyjątkowo, pod naciskiem warunków zewnętrznych; udział tego typu przestępstw w ogólnej masie przestępstw młodzieży wynosi ca 25—35%,
- b) dopuścili się przestępstw na skutek ogółu zewnętrznych warunków, sytuacji i niedostosowania „chwicznej” orientacji własnej osobowości (25—35%),
- c) dokonali przestępstwa głównie z przyczyn antyspołecznego nastawienia ich osobowości (30—40%),
- d) popełnili przestępstwa zgodnie z nastawieniem swej osobowości oraz w rezultacie aktywnych poszukiwań i kształtowania się pobudek, sytuacji (10—15%).

Przechodząc do omówienia wyników analizy danych za okres ostatnich trzech lat na tym polu w ZSRR, G. M. Minkowski stwierdził, że świadczą one o dostatecznych wynikach istniejącego w ZSRR systemu środków prewencji w dziedzinie przestępczości młodzieży. Tak więc tendencje zniżkowe przejawiają się w dziedzinie przestępczości grup młodzieży, w udziale w przestępczości dziewcząt oraz w dziedzinie recydywy. Co do przestępczości ciężkiej (około 20%), to daje się zaznaczyć spadek niektórych jej rodzajów. Te momenty nie dają jednak podstaw do osłabienia uwagi albo zwiężenia skali środków walki z przestępczością lub łamaniem

prawa wśród młodzieży. Zdaniem referenta należy w szczególności zwrócić uwagę na to, że:

- a) w aktualnych warunkach rodzinnego wychowania dwie trzecie rodzin ma 1—2 dzieci, co powoduje, że przy niedostatecznej kulturze wychowania dziecko zostaje zamienione w „centralny punkt” rodziny. To z kolei formuje egoistyczno-konsumpcyjną jego psychologię. Wewnętrzne migracje ludności powodują zmianę programów i systemów wychowawczych, zajęć zawodowych i osobistego udziału osób w sprawach rodzinnych. Ogromny zasięg informacji dostarczanych nieletnim, obniża w ich oczach autorytet rodziny;
- b) konieczność uzyskania wykształcenia, zawodu itd. warunkuje wczesne wyłamianie się sporej części młodzieży spod kontroli rodziny, a to w związku z wyjazdem do innych miejsc zamieszkania;
- c) w warunkach miejskich staje się utrudniona kontrola postępowania nieletnich (połowa tej kategorii osób naruszyła przepisy prawne po godzinie 24, chociaż nieletni nie powinni się w tym czasie znajdować poza domem; 40% łamania przepisów prawa miało miejsce w stanie nietrzeźwym, jakkolwiek sprzedaż napojów alkoholowych dla osób nieletnich jest zabroniona; 10—15% łamania przepisów prawnych zostało dokonanych przez młodzież, która nie pracowała i nie uczyła się);
- d) propaganda burżuazyjna stale czyni wysiłki w celu wszczęcia w środowisko młodzieży poglądów, upodobań i stereotypów postępowania, obcych społeczeństwu socjalistycznemu. Posługuje się ona w tym celu środkami masowego przekazu, turystyką, wymianą kulturalną, modą itp.

System środków zapobiegania przestępstwom i innym naruszeniom prawa wśród młodzieży w ZSRR realizowany jest przez stosowanie wczesnej prewencji, przez polepszanie warunków życia i wychowania dzieci i młodzieży, wywieranie wpływu hamującego szkodliwe działania oraz zapobieganie nowym przestępstwom i recydywie. Jeśli chodzi o zapobieganie recydywie, cel ten realizują kolonie wychowawczo-pracownicze. Aby zwiększyć efekty profilaktyki, wzmacnia się wychowanie w duchu przepisów prawnych. Badania przeprowadzone w ZSRR stwierdziły u dużej części młodzieży niezrozumienie celów społecznych niektórych norm prawnych, traktowanie tych przepisów jako czysto formalnych lub też wykazywały infantylny stosunek do określonych potrzeb prawnych, np. do aktywnego uczestniczenia w ochronie społecznej własności. Stwierdzono również negatywne nastawienie do norm prawnych, a także kształtowanie w kierunku przestępczym osobowości nieletnich i młodzieży. Powyższe stwierdzenia nakazują konieczność zorganizowania systemu prawnego wychowania tej kategorii osób w skali ogólnopaństwowej, a także konieczność włączenia w zakres tej akcji „wychowanie wychowawców”, tj. rodziców i pedagogów. Problem dotyczy w szczególności nauczania podstawowych norm prawa w szkołach i zakładach naukowych oraz posługiwania się w tym celu środkami masowego przekazu.

Referat G. M. Minkowskiego wskazuje na to, że przedstawiciele nauki radzieckiej w pełni doceniają znaczenie i przydatność nauki kryminologii, która w okresie błędów i wypaczeń była w tym kraju niedoceniana lub wręcz pomijana i stanowiła co najwyżej „dodatek” do prawa karnego.

W końcowym dniu obrad dokonano podsumowania wyników prac w poszczególnych sekcjach, a w szczególności przeprowadzanych w ich łonie dyskusji. Stwierdzono, że w toku obrad poruszano problemy niekiedy daleko odbiegające od problematyki przestępczości w ścisłym tego słowa znaczeniu, jak np. problemy narkomanii, alkoholizmu, a nawet palenia tytoniu.

Uczestnicy sekcji I zajmowali się m. in. problematyką środków karnych, jakie powinny być stosowane wobec młodzieży, tendencjami rozwoju przestępczości oraz jej strukturą, wpływem industrializacji i urbanizacji na przestępczość, różnicami typów przestępczości istniejącymi w krajach kapitalistycznych i socjalistycznych, zagadnieniem scentralizowania profilaktyki przestępczości w krajach socjalistycznych (planowanie). Zwracano również uwagę na problem tzw. wąskich gardeł w dysproporcjach społecznych, które prowadzą do wytwarzania warunków sprzyjających przestępczości młodzieży, a przede wszystkim odrzucano fatalistyczny punkt widzenia na sam problem istnienia przestępczości młodzieży.

Z podsumowania wyników prac II sekcji na uwagę zasługują: programy oparcia badań na danych statystycznych, omówienie problematyki probacji oraz wysunięty projekt założenia czasopisma kryminologicznego, w którym zamieszczano by artykuły naukowców ze wszystkich krajów socjalistycznych i które służyłoby wzajemnej wymianie doświadczeń.

Podsumowanie wyników prac sekcji III wykazało, że zajmowano się tam metodologią badań naukowych, pojmowanych jako kompleksowe i połączone ze ścisłą kontrolą rezultatów tych badań. Proponowano przeprowadzać powyższe badania w przyszłości we wszystkich krajach socjalistycznych według jednolitego programu, wysunięto postulat cyrkulacji informacji i wzajemnych doświadczeń, a nawet opracowania jednolitego prawa o młodzieży, które by obowiązywało we wszystkich krajach socjalistycznych. Zwrócono uwagę nie tylko na problematykę przestępczości *sensu stricto*, lecz również na negatywne przejawy zachowania się młodzieży, jak alkoholizm, narkomania itp., przy czym przestępczość określono jako jedną z form aspołecznego zachowania się. Podkreślono konieczność analizy tych form na podstawie danych statystycznych, a także koordynacji pracy organów państwowych i społecznych. Jeśli chodzi o profilaktykę, to jej ciężar powinien być przesunięty na profilaktykę wczesną. Oznaką koniecznej ingerencji państwa powinno być oderwanie jednostki od rodziny i od pracy. Poruszono problem postępowania z młodzieżą, która nie uczy się i nie pracuje, a która w poszczególnych krajach stanowi pokaźny odsetek (15% i więcej). Jeśli chodzi o problemy narkomanii, to wprawdzie zdaniem dyskutantów nie mają one w krajach socjalistycznych charakteru masowego, ale mimo to społeczeństwa tych krajów powinny być w stałym pogotowiu przeciwko wpływom z Zachodu. Zebrani omawiali problematykę czasu wolnego, sposoby postępowania z grupami naruszającymi prawo, problematykę zwalczania propagandy burżuazyjnej wśród młodzieży. Stwierdzono, że nie należy mieszać problemów wychowania i wykształcenia, przy tym powinno się zająć badaniem niedostatków wychowania, które mogą prowadzić do naruszenia prawa w przyszłości. Poruszono również problem rozgraniczenia kompetencji organów powołanych do przeprowadzenia prac profilaktycznych z jednej strony oraz koordynacji prac tych organów z drugiej. Akcentowano silnie konieczność nauczania prawa nie tylko wśród młodzieży, lecz także i rodziców. Akcją tę należy realizować przez wskazywanie sposobów zachowania się jednostek ludzkich w konkretnych sytuacjach życiowych.

Jako poważny minus w wystąpieniach większości uczestników podkreślano niepełne opracowanie analiz i prognoz kryminologicznych opartych na badaniach empirycznych.

Obrady toczyły się w bezpośredniej i przyjacielskiej atmosferze, której stworzenie było poważną zasługą gospodarzy, świetnych organizatorów.

Na zakończenie obrad Sympozjum delegacji Bułgarii wyrazili gotowość zorganizowania w ich kraju następnego (IV) Sympozjum.